

9. මහාසතිපට්ඨානසූත්තං

372. එවං මෙ සූතං – එකං සමයං භගවා
කුරුසු විහරති කම්මාසධම්මං නාම කුරුනං
නිගමො. තත්‍ර ඛො භගවා භික්ඛු ආමන්තෙසි –
“භික්ඛවො”ති. “භදන්තෙ”ති තෙ භික්ඛු
භගවතො පච්චස්සොසුං. භගවා එතදවොච –

උද්දෙසො

373. “එකායනො අයං, භික්ඛවෙ, මග්ගො
සත්තානං විසුද්ධියා, සොකපරිදෙවානං
සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං
අත්ථඤ්ඤාමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස
සච්ඡිකිරියාය, යදිදං චත්තාරො සතිපට්ඨානා.

“කතමෙ චත්තාරො? ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු
කායෙ කායානුපස්සි විහරති ආතාපී
සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය ලොකෙ
අභිජ්ඣාදොමනස්සං, වෙදනාසු
වෙදනානුපස්සි විහරති ආතාපී සම්පජානො
සතිමා, විනෙය්‍ය ලොකෙ
අභිජ්ඣාදොමනස්සං, චිත්තෙ චිත්තානුපස්සි
විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙය්‍ය
ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං, ධම්මෙසු

ධම්මානුපස්සි විහරති ආනාසී සම්පජානො
සතිමා විනයො ලොකෙ අභිජ්ඣාදොමනස්සං.

උද්දෙසො නිට්ඨිතො.

කායානුපස්සනා ආනාපානපඛිබං

374. “කථඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු
කායෙ කායානුපස්සි විහරති? ඉධ, භික්ඛවෙ,
භික්ඛු අරඤ්ඤගතො වා රුක්ඛමුලගතො වා
සුඤ්ඤාගාරගතො වා නිසීදති පල්ලඪිකං
ආභූජීත්වා උජුං කායං පණ්ඩාය පරිමුඛං සතිං
උපට්ඨපෙත්වා. සො සතොච අස්සසති,
සතොච පස්සසති. දීසං වා අස්සසන්තො ‘දීසං
අස්සසාමී’ති පජානාති, දීසං වා පස්සසන්තො
‘දීසං පස්සසාමී’ති පජානාති. රස්සං වා
අස්සසන්තො ‘රස්සං අස්සසාමී’ති පජානාති,
රස්සං වා පස්සසන්තො ‘රස්සං පස්සසාමී’ති
පජානාති. ‘සඛ්ඛකායපට්ඨංචෙදී
අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති,
‘සඛ්ඛකායපට්ඨංචෙදී පස්සසිස්සාමී’ති
සික්ඛති. ‘පස්සම්භයං කායසඪ්ඛාරං
අස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං
කායසඪ්ඛාරං පස්සසිස්සාමී’ති සික්ඛති.

“සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ, දක්ඛො භමකාරො
වා භමකාරන්තෙවාපි වා දීසං වා අඤ්ජන්තො
‘දීසං අඤ්ජාමි’ති පජානාති, රස්සං වා
අඤ්ජන්තො ‘රස්සං අඤ්ජාමි’ති පජානාති
ඵවමෙව ඛො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු දීසං වා
අස්සසන්තො ‘දීසං අස්සසාමි’ති පජානාති,
දීසං වා පස්සසන්තො ‘දීසං පස්සසාමි’ති
පජානාති, රස්සං වා අස්සසන්තො ‘රස්සං
අස්සසාමි’ති පජානාති, රස්සං වා පස්සසන්තො
‘රස්සං පස්සසාමි’ති පජානාති.

‘සබ්බකායපට්ඨංචෙදී අස්සසිස්සාමි’ති
සික්ඛති, ‘සබ්බකායපට්ඨංචෙදී
පස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති, ‘පස්සම්භයං
කායසච්චාරං අස්සසිස්සාමි’ති සික්ඛති,
‘පස්සම්භයං කායසච්චාරං පස්සසිස්සාමි’ති
සික්ඛති. ඉති අජ්ඣත්තං වා කායෙ
කායානුපස්සි විහරති, ඛනිද්ධා වා කායෙ
කායානුපස්සි විහරති, අජ්ඣත්තඛනිද්ධා වා
කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

සමුදයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති,
වයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති,
සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති.
‘අත්ථි කායො’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා

හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවමිපි බො **[එවමිපි**
(සී. සා. පී.)], හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ
කායානුපස්සි විහරති.

ආනාපානපබ්බං නිට්ඨිතං.

කායානුපස්සනා ඉරියාපථපබ්බං

375. “පුන චපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු
ගච්ඡන්තො වා ‘ගච්ඡාමි’ති පජානාති, ඨිතො
වා ‘ඨිතොමිහි’ති පජානාති, නිසින්තො වා
‘නිසින්තොමිහි’ති පජානාති, සයාතො වා
‘සයාතොමිහි’ති පජානාති, යථා යථා වා
පනස්ස කායො පණ්හිතො හොති, තථා තථා
නං පජානාති. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායෙ
කායානුපස්සි විහරති, බහිද්ධා වා කායෙ
කායානුපස්සි විහරති, අජ්ඣන්තබ්හිද්ධා වා
කායෙ කායානුපස්සි විහරති.
සමුදයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති,
වයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති,
සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා කායස්මිං විහරති.
‘අත්ථි කායො’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා
හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය

පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවම්පි බො,
හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

ඉරියාපඨපබ්බං නිට්ඨිතං.

කායානුපස්සනා සම්පජානපබ්බං

376. “පුන චපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු
අහික්කන්තෙ පටික්කන්තෙ සම්පජානකාරී
හොති, ආලොකිතෙ විලොකිතෙ
සම්පජානකාරී හොති, සම්ඤ්ජිතෙ පසාරිතෙ
සම්පජානකාරී හොති,
සඬ්ඝාට්ඨිපත්තවීචරධාරණෙ සම්පජානකාරී
හොති, අසිතෙ ජිතෙ බාසිතෙ සාසිතෙ
සම්පජානකාරී හොති, උච්චාරපස්සාවකම්මෙ
සම්පජානකාරී හොති, ගතෙ යිතෙ නිසිත්තෙ
සුත්තෙ ජාගරිතෙ භාසිතෙ තුණ්හිභාවෙ
සම්පජානකාරී හොති. ඉති අජ්ඣන්තං
වා...පෙ.... එවම්පි බො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු
කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

සම්පජානපබ්බං නිට්ඨිතං.

කායානුපස්සනා පටිකුලමනසිකාරපබ්බං

377. “පුත වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ඉමමෙව
 කායං උද්ධං පාදතලා අධො කෙසමත්ථකා
 තවපරියන්තං පුරං නානප්පකාරස්ස අසුචිනො
 පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා
 ලොමා නවා දන්තා තවො, මංසං න්හාරු අට්ඨි
 අට්ඨිමිඤ්ජං වක්කං, හදයං යකනං කිලොමකං
 පිහකං පප්ඵාසං, අන්තං අන්තගුණං උදරියං
 කරීසං [කරීසං මත්ථලුච්චගං (ක.)], පිත්තං
 සෙමිහං පුඛ්ඛො ලොහිතං සෙදො මෙදො,
 අස්සු වසා බෙලො සිඬ්ඝාණිකා ලසිකා
 මුත්ත’න්ති.

“සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ, උභතොමුඛා
 පුතොලී [මුතොලී (ස්‍යා.), මුතොලී (පී.)] පුරා
 නානාවිහිතස්ස ධඤ්ඤස්ස, සෙය්‍යථිදං සාලීනං
 වීහිනං මුග්ගානං මාසානං තිලානං
 තණ්ඩුලානං. තමෙනං වක්ඛුමා පුරිසො
 මුඤ්චිත්වා පච්චවෙක්ඛෙය්‍ය – ‘ඉමෙ සාලී,
 ඉමෙ වීහී ඉමෙ මුග්ගා ඉමෙ මාසා ඉමෙ තිලා
 ඉමෙ තණ්ඩුලා’ති. එවමෙව ඛො, හික්ඛවෙ,
 හික්ඛු ඉමමෙව කායං උද්ධං පාදතලා අධො
 කෙසමත්ථකා තවපරියන්තං පුරං
 නානප්පකාරස්ස අසුචිනො පච්චවෙක්ඛති –

‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ කෙසා ලොමා...පෙ....
මුත්ත’න්ති.

ඉති අජ්ඣන්තං වා...පෙ.... එවමිපි ඛො,
හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

පටිකුලමනසිකාරපඛිං නිට්ඨිතං.

කායානුපස්සනා ධාතුමනසිකාරපඛිං

378. “පුන වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ඉමමෙව
කායං යථාධිතං යථාපණ්හිතං ධාතුවෙසා
පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ
පථවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු
වායොධාතු’ති.

“සෙය්‍යථාපි, හික්ඛවෙ, දක්ඛො
ගොසාතකො වා ගොසාතකන්තෙවාසී වා
ගාවිං වධිත්වා චතුමහාපථෙ ඛිලෙසො විහජිත්වා
නිසිත්තො අස්ස, එවමෙව ඛො, හික්ඛවෙ,
හික්ඛු ඉමමෙව කායං යථාධිතං යථාපණ්හිතං
ධාතුවෙසා පච්චවෙක්ඛති – ‘අත්ථි ඉමස්මිං
කායෙ පථවීධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු
වායොධාතු’ති.

“ඉති අජ්ඣත්තං වා කායෙ කායානුපස්සි විහරති...පෙ.... එවම්පි ඛො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

ධාතූමනසිකාරපඛිඛං නිට්ඨිතං.

කායානුපස්සනා නවසිවථිකපඛිඛං

379. “පුන වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඞිතං එකාහමතං වා ද්වීහමතං වා තීහමතං වා උද්ධුමාතකං විතීලකං විපුඛිඛකජාතං. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි ඛො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති.

“ඉති අජ්ඣත්තං වා ...පෙ.... එවම්පි ඛො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති.

“පුන වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඞිතං කාකෙහි වා ඛජ්ජමානං කුලලෙහි වා ඛජ්ජමානං ගිජ්ඣෙහි වා ඛජ්ජමානං කඞ්ඞෙහි වා ඛජ්ජමානං සුනඛෙහි වා ඛජ්ජමානං ඛ්‍යග්ගෙහි වා ඛජ්ජමානං දීපිහි වා ඛජ්ජමානං සිඞ්ගාලෙහි වා [ගිජ්ඣෙහි වා ඛජ්ජමානං, සුචානෙහි වා

බජ්ජමානං, සිගාලෙහි වා බජ්ජමානං, (සා. පී.)] බජ්ජමානං විවිධෙහි වා පාණකජාතෙහි බජ්ජමානං. සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි බො කායො එවංධම්මො එවංභාවී එවංඅනතීතො’ති.

“ඉති අජ්ඣන්තං වා...පෙ.... එවම්පි බො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති.

“පුන වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සෙය්‍යථාපි පස්සෙය්‍ය සරීරං සිවථිකාය ඡඩ්ඪිතං අට්ඨිකසච්චලිකං සමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං...පෙ.... අට්ඨිකසච්චලිකං නිමංසලොහිතමක්ඛිතං න්හාරුසම්බන්ධං...පෙ.... අට්ඨිකසච්චලිකං අපගතමංසලොහිතං න්හාරුසම්බන්ධං...පෙ.... අට්ඨිකානි අපගතසම්බන්ධානි

[අපගතන්හාරුසම්බන්ධානි (සා.)] දිසා විදිසා වික්ඛිත්තානි, අඤ්ඤාන හත්ථට්ඨිකං අඤ්ඤාන පාදට්ඨිකං අඤ්ඤාන ගොජ්ඵකට්ඨිකං [“අඤ්ඤාන ගොජ්ඵකට්ඨික”න්ති ඉදං සී. සා. පී. පොත්ථකෙසු නත්ථි] අඤ්ඤාන ඡඩ්ඪිකං

අඤ්ඤාන උරුට්ඨිකං අඤ්ඤාන කට්ඨිකං
[අඤ්ඤාන කට්ඨිකං අඤ්ඤාන පිට්ඨිකං
අඤ්ඤාන කණ්ඩකට්ඨිකං අඤ්ඤාන
ඵාසුකට්ඨිකං අඤ්ඤාන උරුට්ඨිකං අඤ්ඤාන
අංසට්ඨිකං අඤ්ඤාන බාහුට්ඨිකං (සා.)]

අඤ්ඤාන ඵාසුකට්ඨිකං අඤ්ඤාන
පිට්ඨිකං අඤ්ඤාන බන්ධට්ඨිකං
[අඤ්ඤාන කට්ඨිකං අඤ්ඤාන පිට්ඨිකං
අඤ්ඤාන කණ්ඩකට්ඨිකං අඤ්ඤාන
ඵාසුකට්ඨිකං අඤ්ඤාන උරුට්ඨිකං අඤ්ඤාන
අංසට්ඨිකං අඤ්ඤාන බාහුට්ඨිකං (සා.)]

අඤ්ඤාන ගීවට්ඨිකං අඤ්ඤාන හනුකට්ඨිකං
අඤ්ඤාන දන්තට්ඨිකං අඤ්ඤාන සිසකට්ඨිකං.
සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයම්පි
මො කායො ඵ්ඵංධම්මො ඵ්ඵංභාවී
ඵ්ඵංඅනතීතො’ති.

“ඉති අජ්ඣන්තං වා ...පෙ.... විහරති.

“පුන චපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සෙය්‍යථාපි
පස්සෙය්‍ය සරීරං සිව්ඨිකාය ඡඩ්ඨිතං අට්ඨිකානි
සෙතානි සඬ්ඛවණ්ණපට්ඨාගානි...පෙ....
අට්ඨිකානි පුඤ්ජකිතානි තෙරොචස්සිකානි
...පෙ.... අට්ඨිකානි පුතීනි චුණ්ණකජාතානි.

සො ඉමමෙව කායං උපසංහරති – ‘අයමි
බො කායො ඵවංධම්මො ඵවංභාවී
ඵවංඅනතීතො’ති. ඉති අජ්ඣන්තං වා කායෙ
කායානුපස්සී විහරති, බහිද්ධා වා කායෙ
කායානුපස්සී විහරති, අජ්ඣන්තබහිද්ධා වා
කායෙ කායානුපස්සී විහරති.

සමුදයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති,
වයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති,
සමුදයවයධම්මානුපස්සී වා කායස්මිං විහරති.
‘අත්ථි කායො’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා
හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. ඵවමිපි බො,
හික්ඛචෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සී විහරති.

නවසිවථිකපබ්බං නිට්ඨිතං.

චුද්දස කායානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

වෙදනානුපස්සනා

380. “කථඤ්ච පන, හික්ඛචෙ, හික්ඛු
වෙදනාසු වෙදනානුපස්සී විහරති? ඉධ,
හික්ඛචෙ, හික්ඛු සුඛං වා වෙදනං වෙදයමානො
‘සුඛං වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති. දුක්ඛං වා

වෙදනං වෙදයමානො ‘දුක්ඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති. අදුක්ඛමසුඛං වා වෙදනං
වෙදයමානො ‘අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති. සාමීසං වා සුඛං වෙදනං
වෙදයමානො ‘සාමීසං සුඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති, නිරාමීසං වා සුඛං
වෙදනං වෙදයමානො ‘නිරාමීසං සුඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති. සාමීසං වා දුක්ඛං
වෙදනං වෙදයමානො ‘සාමීසං දුක්ඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති, නිරාමීසං වා දුක්ඛං
වෙදනං වෙදයමානො ‘නිරාමීසං දුක්ඛං
වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති. සාමීසං වා
අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයමානො ‘සාමීසං
අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං වෙදයාමී’ති පජානාති,
නිරාමීසං වා අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං
වෙදයමානො ‘නිරාමීසං අදුක්ඛමසුඛං වෙදනං
වෙදයාමී’ති පජානාති. ඉති අජ්ඣන්තං වා
වෙදනාසු වෙදනානුපස්සි විහරති, ඛහිද්ධා වා
වෙදනාසු වෙදනානුපස්සි විහරති,
අජ්ඣන්තඛහිද්ධා වා වෙදනාසු වෙදනානුපස්සි
විහරති. සමුදයධම්මානුපස්සි වා වෙදනාසු
විහරති, වයධම්මානුපස්සි වා වෙදනාසු විහරති,
සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා වෙදනාසු විහරති.

‘අත්ථි වෙදනා’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා
 හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
 පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
 කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවම්පි බො,
 හික්ඛවෙ, හික්ඛු වෙදනාසු වෙදනානුපස්සි
 විහරති.

වෙදනානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

විත්තානුපස්සනා

381. “කථංඤ්ච පන, හික්ඛවෙ, හික්ඛු
 විත්තෙ විත්තානුපස්සි විහරති? ඉධ, හික්ඛවෙ,
 හික්ඛු සරාගං වා විත්තං ‘සරාගං විත්ත’න්ති
 පජානාති, චීතරාගං වා විත්තං ‘චීතරාගං
 විත්ත’න්ති පජානාති. සදොසං වා විත්තං
 ‘සදොසං විත්ත’න්ති පජානාති, චීතදොසං වා
 විත්තං ‘චීතදොසං විත්ත’න්ති පජානාති.
 සමොහං වා විත්තං ‘සමොහං විත්ත’න්ති
 පජානාති, චීතමොහං වා විත්තං ‘චීතමොහං
 විත්ත’න්ති පජානාති. සඬ්ඛිත්තං වා විත්තං
 ‘සඬ්ඛිත්තං විත්ත’න්ති පජානාති, වික්ඛිත්තං
 වා විත්තං ‘වික්ඛිත්තං විත්ත’න්ති පජානාති.
 මහග්ගතං වා විත්තං ‘මහග්ගතං විත්ත’න්ති
 පජානාති, අමහග්ගතං වා විත්තං ‘අමහග්ගතං

විත්ත'න්ති පජානාති. සඋත්තරං වා විත්තං
 'සඋත්තරං විත්ත'න්ති පජානාති, අනුත්තරං වා
 විත්තං 'අනුත්තරං විත්ත'න්ති පජානාති.
 සමාහිතං වා විත්තං 'සමාහිතං විත්ත'න්ති
 පජානාති, අසමාහිතං වා විත්තං 'අසමාහිතං
 විත්ත'න්ති පජානාති. විමුත්තං වා විත්තං
 'විමුත්තං විත්ත'න්ති පජානාති. අවිමුත්තං වා
 විත්තං 'අවිමුත්තං විත්ත'න්ති පජානාති. ඉති
 අජ්ඣන්තං වා විත්තෙ විත්තානුපස්සි විහරති,
 ඛහිද්ධා වා විත්තෙ විත්තානුපස්සි විහරති,
 අජ්ඣන්තඛහිද්ධා වා විත්තෙ විත්තානුපස්සි
 විහරති. සමුදයධම්මානුපස්සි වා විත්තස්මිං
 විහරති, වයධම්මානුපස්සි වා විත්තස්මිං
 විහරති, සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා විත්තස්මිං
 විහරති, 'අත්ථි විත්ත'න්ති වා පනස්ස සති
 පච්චුපට්ඨිතා හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
 පට්ඨස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
 කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. ඵවමිපි බො,
 හික්ඛවෙ, හික්ඛු විත්තෙ විත්තානුපස්සි විහරති.

විත්තානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

ධම්මානුපස්සනා නිවරණපබ්බං

382. “කථඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු
 ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති? ඉධ, භික්ඛවෙ,
 භික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු
 නීවරණෙසු. කථඤ්ච පන, භික්ඛවෙ, භික්ඛු
 ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු
 නීවරණෙසු?”

“ඉධ, භික්ඛවෙ, භික්ඛු සන්තං වා
 අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දං ‘අත්ථි මෙ
 අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දො’ති පජානාති,
 අසන්තං වා අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දං ‘නත්ථි
 මෙ අජ්ඣත්තං කාමච්ඡන්දො’ති පජානාති,
 යථා ච අනුප්පන්තස්ස කාමච්ඡන්දස්ස
 උප්පාදො හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
 උප්පන්තස්ස කාමච්ඡන්දස්ස පහානං හොති
 තඤ්ච පජානාති, යථා ච පහීනස්ස
 කාමච්ඡන්දස්ස ආයතිං අනුප්පාදො හොති
 තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං ඛ්‍යාපාදං ‘අත්ථි මෙ
 අජ්ඣත්තං ඛ්‍යාපාදො’ති පජානාති, අසන්තං
 වා අජ්ඣත්තං ඛ්‍යාපාදං ‘නත්ථි මෙ
 අජ්ඣත්තං ඛ්‍යාපාදො’ති පජානාති, යථා ච
 අනුප්පන්තස්ස ඛ්‍යාපාදස්ස උප්පාදො හොති

තඤ්ඤව පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
බ්‍යාපාදස්ස පහානං ගොති තඤ්ඤව පජානාති,
යථා ච පහීනස්ස බ්‍යාපාදස්ස ආයතිං
අනුප්පාදො ගොති තඤ්ඤව පජානාති.

“සන්තං වා අප්ඤ්ඤන්තං ටීනමිද්ධං ‘අත්ථි
මෙ අප්ඤ්ඤන්තං ටීනමිද්ධං’න්ති පජානාති,
අසන්තං වා අප්ඤ්ඤන්තං ටීනමිද්ධං ‘නත්ථි මෙ
අප්ඤ්ඤන්තං ටීනමිද්ධං’න්ති පජානාති, යථා ච
අනුප්පන්තස්ස ටීනමිද්ධස්ස උප්පාදො ගොති
තඤ්ඤව පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
ටීනමිද්ධස්ස පහානං ගොති තඤ්ඤව පජානාති,
යථා ච පහීනස්ස ටීනමිද්ධස්ස ආයතිං
අනුප්පාදො ගොති තඤ්ඤව පජානාති.

“සන්තං වා අප්ඤ්ඤන්තං උද්ධච්චකුක්කුච්චං
‘අත්ථි මෙ අප්ඤ්ඤන්තං උද්ධච්චකුක්කුච්චං’න්ති
පජානාති, අසන්තං වා අප්ඤ්ඤන්තං
උද්ධච්චකුක්කුච්චං ‘නත්ථි මෙ අප්ඤ්ඤන්තං
උද්ධච්චකුක්කුච්චං’න්ති පජානාති, යථා ච
අනුප්පන්තස්ස උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස
උප්පාදො ගොති තඤ්ඤව පජානාති, යථා ච
උප්පන්තස්ස උද්ධච්චකුක්කුච්චස්ස පහානං
ගොති තඤ්ඤව පජානාති, යථා ච පහීනස්ස

උද්ධවිචක්කුච්චස්ස ආයතිං අනුප්පාදො
හොති තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡං ‘අත්ථි
මෙ අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡා’ති පජානාති,
අසන්තං වා අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡං ‘නත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං විචිකිච්ඡා’ති පජානාති, යථා ච
අනුප්පන්තාය විචිකිච්ඡාය උප්පාදො හොති
තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තාය
විචිකිච්ඡාය පහානං හොති තඤ්ච පජානාති,
යථා ච පහිනාය විචිකිච්ඡාය ආයතිං
අනුප්පාදො හොති තඤ්ච පජානාති.

“ඉති අජ්ඣත්තං වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
විහරති, ඛනිද්ධා වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
විහරති, අජ්ඣත්තඛනිද්ධා වා ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සි විහරති සමුදයධම්මානුපස්සි වා
ධම්මෙසු විහරති, වයධම්මානුපස්සි වා
ධම්මෙසු විහරති, සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා
ධම්මෙසු විහරති ‘අත්ථි ධම්මා’ති වා පනස්ස
සති පච්චුපට්ඨිතා හොති යාවදෙව
ඤාණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො
ච විහරති, න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.

එවමිසි බො, හික්බවෙ, හික්බු ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු නීවරණෙසු.

නීවරණපබ්බං නිට්ඨිතං.

ධම්මානුපස්සනා බන්ධපබ්බං

383. “පුන චපරං, හික්බවෙ, හික්බු ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු
උපාදානක්ඛන්ධෙසු. කථඤ්ච පන, හික්බවෙ,
හික්බු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති පඤ්චසු
උපාදානක්ඛන්ධෙසු? ඉධ, හික්බවෙ, හික්බු –
‘ඉති රූපං, ඉති රූපස්ස සමුදයො, ඉති රූපස්ස
අත්ථචගමො; ඉති වෙදනා, ඉති වෙදනාය
සමුදයො, ඉති වෙදනාය අත්ථචගමො; ඉති
සඤ්ඤා, ඉති සඤ්ඤාය සමුදයො, ඉති
සඤ්ඤාය අත්ථචගමො; ඉති සච්චාරා, ඉති
සච්චාරානං සමුදයො, ඉති සච්චාරානං
අත්ථචගමො, ඉති විඤ්ඤාණං, ඉති
විඤ්ඤාණස්ස සමුදයො, ඉති විඤ්ඤාණස්ස
අත්ථචගමො’ති, ඉති අජ්ඣත්තං වා ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සි විහරති, බහිද්ධා වා ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සි විහරති, අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා
ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති.
සමුදයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති,

වයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති,
 සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති.
 ‘අත්ථි ධම්මා’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිකා
 හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
 පටිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
 කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවම්පි බො,
 හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
 විහරති පඤ්චසු උපාදානක්ඛන්ධෙසු.

බන්ධපබ්බං නිට්ඨිතං.

ධම්මානුපස්සනා ආයතනපබ්බං

384. “පුන චපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරති ඡසු
 අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු. කථඤ්ච
 පන, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
 විහරති ඡසු අජ්ඣත්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු?

“ඉධ, හික්ඛවෙ, හික්ඛු චක්ඛුඤ්ච පජානාති,
 රූපෙ ච පජානාති, යඤ්ච තදුභයං පටිච්ච
 උප්පජ්ජති සංයොජනං තඤ්ච පජානාති, යථා
 ච අනුප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස උප්පාදො
 හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
 සංයොජනස්ස පහානං හොති තඤ්ච පජානාති,

යථා ච පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං
අනුප්පාදො භොති තඤ්ච පජානාති.

“සොතඤ්ච පජානාති, සද්දෙ ච පජානාති,
යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං
තඤ්ච පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
සංයොජනස්ස උප්පාදො භොති තඤ්ච
පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස
පහානං භොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදො
භොති තඤ්ච පජානාති.

“සාතඤ්ච පජානාති, ගන්ධෙ ච පජානාති,
යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං
තඤ්ච පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
සංයොජනස්ස උප්පාදො භොති තඤ්ච
පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස
පහානං භොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදො
භොති තඤ්ච පජානාති.

“ජීවිහඤ්ච පජානාති, රසෙ ච පජානාති,
යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං
තඤ්ච පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
සංයොජනස්ස උප්පාදො භොති තඤ්ච

පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස
පහානං හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදො
හොති තඤ්ච පජානාති.

“කායඤ්ච පජානාති, චොට්ඨබ්බෙ ච
පජානාති, යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති
සංයොජනං තඤ්ච පජානාති, යථා ච
අනුප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස උප්පාදො
හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
සංයොජනස්ස පහානං හොති තඤ්ච පජානාති,
යථා ච පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං
අනුප්පාදො හොති තඤ්ච පජානාති.

“මනඤ්ච පජානාති, ධම්මෙ ච පජානාති,
යඤ්ච තදුහයං පටිච්ච උප්පජ්ජති සංයොජනං
තඤ්ච පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
සංයොජනස්ස උප්පාදො හොති තඤ්ච
පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස සංයොජනස්ස
පහානං හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
පහීනස්ස සංයොජනස්ස ආයතිං අනුප්පාදො
හොති තඤ්ච පජානාති.

“ඉති අජ්ඣන්තං වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
විහරති, බහිද්ධා වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි

විහරනි, අජ්ඣන්තබ්බිද්ධා වා ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරනි. සමුදයධම්මානුපස්සි වා
 ධම්මෙසු විහරනි, වයධම්මානුපස්සි වා
 ධම්මෙසු විහරනි, සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා
 ධම්මෙසු විහරනි. ‘අත්ථි ධම්මා’නි වා පනස්ස
 සති පච්චුපට්ඨිතා හොති යාවදෙව
 ඤාණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය, අනිස්සිතො
 ව විහරනි, න ව කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.
 එවම්පි බො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරනි ඡසු
 අජ්ඣන්තිකබාහිරෙසු ආයතනෙසු.

ආයතනපබ්බං නිට්ඨිතං.

ධම්මානුපස්සනා බොජ්ඣකභිගපබ්බං

385. “පුන වපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරනි සත්තසු බොජ්ඣකභිගෙසු.
 කථංඤ්ච පන, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරනි සත්තසු
 බොජ්ඣකභිගෙසු? ඉධ, හික්ඛවෙ, හික්ඛු සන්තං
 වා අජ්ඣන්තං සතිසම්බොජ්ඣකභිගං ‘අත්ථි මෙ
 අජ්ඣන්තං සතිසම්බොජ්ඣකභිගො’නි
 පජානාති, අසන්තං වා අජ්ඣන්තං
 සතිසම්බොජ්ඣකභිගං ‘නත්ථි මෙ අජ්ඣන්තං

සතිසම්බෝධිකවගො'ති පජානාති, යථා ච
අනුප්පන්තස්ස සතිසම්බෝධිගස්ස
උප්පාදො හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච
උප්පන්තස්ස සතිසම්බෝධිගස්ස භාවනාය
පාරිසුරි හොති තඤ්ච පජානාති.

‘සන්තං වා අජ්ඣත්තං
ධම්මවිචයසම්බෝධිගං ‘අත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං ධම්මවිචයසම්බෝධිගො'ති
පජානාති, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං
ධම්මවිචයසම්බෝධිගං ‘නත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං ධම්මවිචයසම්බෝධිගො'ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
ධම්මවිචයසම්බෝධිගස්ස උප්පාදො
හොති තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
ධම්මවිචයසම්බෝධිගස්ස භාවනාය
පාරිසුරි හොති තඤ්ච පජානාති.

‘සන්තං වා අජ්ඣත්තං
වීරියසම්බෝධිගං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං
වීරියසම්බෝධිගො'ති පජානාති, අසන්තං
වා අජ්ඣත්තං වීරියසම්බෝධිගං ‘නත්ථි
මෙ අජ්ඣත්තං වීරියසම්බෝධිගො'ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස

වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදො හොති
තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
වීරියසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරී
හොති තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං

පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං
පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගො’ති පජානාති, අසන්තං
වා අජ්ඣත්තං පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගං ‘නත්ථි
මෙ අජ්ඣත්තං පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගො’ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදො හොති
තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
පීතිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය පාරිපුරී
හොති තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං

පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගං ‘අත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගො’ති
පජානාති, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගං ‘නත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගො’ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස උප්පාදො හොති

තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
පස්සද්ධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස භාවනාය පාරිපුරී
භොති තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගං ‘අත්ථි මෙ අජ්ඣත්තං
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගො’ති පජානාති, අසන්තං
වා අජ්ඣත්තං සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගං ‘නත්ථි
මෙ අජ්ඣත්තං සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගො’ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස උප්පාදො භොති
තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස
සමාධිසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස භාවනාය පාරිපුරී
භොති තඤ්ච පජානාති.

“සන්තං වා අජ්ඣත්තං
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්චගං ‘අත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්චගො’ති
පජානාති, අසන්තං වා අජ්ඣත්තං
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්චගං ‘නත්ථි මෙ
අජ්ඣත්තං උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්චගො’ති
පජානාති, යථා ච අනුප්පන්තස්ස
උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකච්චගස්ස උප්පාදො භොති
තඤ්ච පජානාති, යථා ච උප්පන්තස්ස

උපෙක්ඛාසම්බොජ්ඣකඛිගස්ස භාවනාය
පාරිසුරී භොති තඤ්ච පජානාති.

“ඉති අජ්ඣත්තං වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී
විහරති, බහිද්ධා වා ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සී
විහරති, අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සී විහරති. සමුදයධම්මානුපස්සී වා
ධම්මෙසු විහරති, වයධම්මානුපස්සී වා
ධම්මෙසු විහරති, සමුදයවයධම්මානුපස්සී වා
ධම්මෙසු විහරති ‘අත්ථි ධම්මා’ති වා පනස්ස
සති පච්චුපට්ඨිතා භොති යාවදෙව
ඤාණමත්තාය පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො
ව විහරති, න ච කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති.
ඵචම්පි බො, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සී විහරති සත්තසු බොජ්ඣකඛිගෙසු.

බොජ්ඣකඛිගපඛිබං නිට්ඨිතං.

[බොජ්ඣකඛිගපඛිබං නිට්ඨිතං, පඨමභාණවාරං
(සා.)]

ධම්මානුපස්සනා සච්චපඛිබං

386. “සුන චපරං, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු
ධම්මානුපස්සී විහරති චතුසු අරියසච්චෙසු.
කථඤ්ච පන, හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු

ධම්මානුපස්සී විහරති චතුසු අරියසච්චෙසු? ඉධ,
භික්ඛවෙ, භික්ඛු ‘ඉදං දුක්ඛ’න්ති යථාභූතං
පජානාති, ‘අයං දුක්ඛසමුදයො’ති යථාභූතං
පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධො’ති යථාභූතං
පජානාති, ‘අයං දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා’ති
යථාභූතං පජානාති.

පඨමභාණුවාරො නිට්ඨිතො.

දුක්ඛසච්චනිද්දෙසො

387. “කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛං
අරියසච්චං? ජාතිපි දුක්ඛා, ජරාපි දුක්ඛා,
මරණමිපි දුක්ඛං,
සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසාපි දුක්ඛා,
අප්පියෙහි සම්පයොගොපි දුක්ඛො, පියෙහි
විප්පයොගොපි දුක්ඛො [අප්පියෙහි...පෙ.....
විප්පයොගො දුක්ඛොතිපායො වෙච
තංනිද්දෙසො ච කත්ථවි න දිස්සති,
අට්ඨකථායංපි තංසංචණ්ණනා නත්ථි],
යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි දුක්ඛං, සච්චිත්තෙන
පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා [පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධාපි
(ක.)] දුක්ඛා.

388. “කතමා ව, හික්බවෙ, ජාති? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහි තමහි සත්තනිකායෙ ජාති සඤ්ජාති ඔක්කන්ති අහිනිබ්බත්ති බන්ධානං පාතූභාවො ආයතනානං පටිලාභො, අයං වුච්චති, හික්බවෙ, ජාති.

389. “කතමා ව, හික්බවෙ, ජරා? යා තෙසං තෙසං සත්තානං තමහි තමහි සත්තනිකායෙ ජරා ජීරණතා බණ්ඩිච්චං පාලිච්චං වලික්ඛවතා ආයුනො සංභානි ඉන්ද්‍රියානං පරිපාකො, අයං වුච්චති, හික්බවෙ, ජරා.

390. “කතමඤ්ච, හික්බවෙ, මරණං? යං [අට්ඨකථා ඔලොකෙනබ්බා] තෙසං තෙසං සත්තානං තමහා තමහා සත්තනිකායා වුති වචනතා හෙදො අන්තරධානං මච්චු මරණං කාලකිරියා බන්ධානං හෙදො කලෙවරස්ස නික්බෙපො ජීවිතින්ද්‍රියස්සුපච්ඡෙදො, ඉදං වුච්චති, හික්බවෙ, මරණං.

391. “කතමො ව, හික්බවෙ, සොකො? යො ඛො, හික්බවෙ, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන ඛාසනෙන සමන්තාගතස්ස අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන චුට්ඨස්ස සොකො සොචනා සොචිතත්තං

අන්තොසොකො අන්තොපරිසොකො, අයං
චුච්චතී, හික්ඛවෙ, සොකො.

392. “කතමො ච, හික්ඛවෙ, පරිදෙවො?
යො ඛො, හික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන
ඛාසනෙන සමන්තාගතස්ස
අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන
චුට්ඨස්ස ආදෙවො පරිදෙවො ආදෙවනා
පරිදෙවනා ආදෙවිතත්තං පරිදෙවිතත්තං, අයං
චුච්චතී, හික්ඛවෙ පරිදෙවො.

393. “කතමඤ්ච, හික්ඛවෙ, දුක්ඛං? යං
ඛො, හික්ඛවෙ, කායිකං දුක්ඛං කායිකං අසාතං
කායසම්ඵස්සජං දුක්ඛං අසාතං වෙදයිතං, ඉදං
චුච්චතී, හික්ඛවෙ, දුක්ඛං.

394. “කතමඤ්ච, හික්ඛවෙ, දොමනස්සං?
යං ඛො, හික්ඛවෙ, වෙතසිකං දුක්ඛං වෙතසිකං
අසාතං මනොසම්ඵස්සජං දුක්ඛං අසාතං
වෙදයිතං, ඉදං චුච්චතී, හික්ඛවෙ, දොමනස්සං.

395. “කතමො ච, හික්ඛවෙ, උපායාසො?
යො ඛො, හික්ඛවෙ, අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන
ඛාසනෙන සමන්තාගතස්ස
අඤ්ඤතරඤ්ඤතරෙන දුක්ඛධම්මෙන

ඵ්ඵියස්ස ආයාසො උපායාසො ආයාසිතත්තං
උපායාසිතත්තං, අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ,
උපායාසො.

396. “කතමො ච, හික්ඛවෙ, අප්පියෙහි
සම්පයොගො දුක්ඛො? ඉධ යස්ස තෙ හොන්ති
අනිඵයා අකන්තා අමනාපා රූපා සද්දා ගන්ධා
රසා ඵොඵියඛ්ඛා ධම්මා, යෙ වා පනස්ස තෙ
හොන්ති අත්ඵකාමා අහිතකාමා
අඵාසුකකාමා අයොගක්ඛෙමකාමා, යා තෙහි
සද්ධිං සඵගති සමාගමො සමොධානං
මිස්සිහාවො, අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, අප්පියෙහි
සම්පයොගො දුක්ඛො.

397. “කතමො ච, හික්ඛවෙ, පියෙහි
විස්පයොගො දුක්ඛො? ඉධ යස්ස තෙ හොන්ති
ඉඵයා කන්තා මනාපා රූපා සද්දා ගන්ධා රසා
ඵොඵියඛ්ඛා ධම්මා, යෙ වා පනස්ස තෙ
හොන්ති අත්ඵකාමා හිතකාමා ඵාසුකකාමා
යොගක්ඛෙමකාමා මාතා වා පිතා වා භාතා වා
හගිනී වා මිත්තා වා අමච්චා වා
ඤාතිසාලොහිතා වා, යා තෙහි සද්ධිං අසඵගති
අසමාගමො අසමොධානං අමිස්සිහාවො, අයං

වුච්චති, හික්ඛවෙ, පියෙහි විජ්ජයොගො
දුක්ඛො.

398. “කතමඤ්ච, හික්ඛවෙ, යම්පිච්ඡං න
ලහති තම්පි දුක්ඛං? ජාතිධම්මානං, හික්ඛවෙ,
සත්තානං එවං ඉච්ඡා උජ්ජජ්ජති – ‘අහො වත
මයං න ජාතිධම්මා අස්සාම, න ච වත නො
ජාති ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය
පත්තඛ්ඛං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි
දුක්ඛං. ජරාධම්මානං, හික්ඛවෙ, සත්තානං එවං
ඉච්ඡා උජ්ජජ්ජති – ‘අහො වත මයං න
ජරාධම්මා අස්සාම, න ච වත නො ජරා
ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය
පත්තඛ්ඛං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි
දුක්ඛං. ඛ්‍යාධිධම්මානං, හික්ඛවෙ, සත්තානං
එවං ඉච්ඡා උජ්ජජ්ජති ‘අහො වත මයං න
ඛ්‍යාධිධම්මා අස්සාම, න ච වත නො ඛ්‍යාධි
ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය
පත්තඛ්ඛං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි
දුක්ඛං. මරණධම්මානං, හික්ඛවෙ, සත්තානං
එවං ඉච්ඡා උජ්ජජ්ජති ‘අහො වත මයං න
මරණධම්මා අස්සාම, න ච වත නො මරණං
ආගච්ඡෙය්‍යා’ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය
පත්තඛ්ඛං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි

දුක්ඛං.

සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසධම්මානං
, හික්ඛවෙ, සත්තානං එවං ඉච්ඡා උප්පජ්ජති

‘අහො වත මයං න

සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසධම්මා
අස්සාම, න ච වත නො

සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසධම්මා
ආගච්ඡෙය්‍යු’න්ති. න ඛො පනෙතං ඉච්ඡාය
පත්තඛ්ඛං, ඉදම්පි යම්පිච්ඡං න ලහති තම්පි
දුක්ඛං.

399. “කතමෙ ච, හික්ඛවෙ, සඪ්ඛිත්තෙන
පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා දුක්ඛා? සෙය්‍යථිදං –
රුපුපාදානක්ඛන්ධො, වෙදනුපාදානක්ඛන්ධො,
සඤ්ඤුපාදානක්ඛන්ධො,
සඪ්ඛාරුපාදානක්ඛන්ධො,
විඤ්ඤාණුපාදානක්ඛන්ධො. ඉමෙ වුච්චන්ති,
හික්ඛවෙ, සඪ්ඛිත්තෙන පඤ්චුපාදානක්ඛන්ධා
දුක්ඛා. ඉදං වුච්චති, හික්ඛවෙ, දුක්ඛං
අරියසච්චං.

සමුදයසච්චනිද්දෙසො

400. “කතමඤ්ච, හික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයං
[දුක්ඛසමුදයො (සායා.)] අරියසච්චං? යායං

තණ්හා පොනොඛිභවිකා [පොනොභවිකා (සී. පී.)] නන්දිරාගසහගතා [නන්දිරාගසහගතා (සී. ස්‍යා. පී.)] තත්‍රතත්‍රාභිනන්දිනී, සෙය්‍යථිදං – කාමතණ්හා භවතණ්හා විභවතණ්හා.

“සා ඛො පනෙසා, භික්ඛවෙ, තණ්හා කත්ථ උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, කත්ථ නිවිසමානා නිවිසති? යං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“කිඤ්ච ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං? චක්ඛු ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති. සොතං ලොකෙ...පෙ.... සාතං ලොකෙ... ජීවිහා ලොකෙ... කායො ලොකෙ... මනො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“රූපා ලොකෙ... සද්දා ලොකෙ... ගන්ධා ලොකෙ... රසා ලොකෙ... චොට්ඨබ්බා ලොකෙ... ධම්මා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“වක්ඛුච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ...
සොතච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ... සානච්ඤ්ඤාණං
ලොකෙ... ජීවිහාච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ...
කායච්ඤ්ඤාණං ලොකෙ... මනොච්ඤ්ඤාණං
ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා
උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා
නිවිසති.

“වක්ඛුසම්ඵස්සො ලොකෙ...
සොතසම්ඵස්සො ලොකෙ... සානසම්ඵස්සො
ලොකෙ... ජීවිහාසම්ඵස්සො ලොකෙ...
කායසම්ඵස්සො ලොකෙ... මනොසම්ඵස්සො
ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා
උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා
නිවිසති.

“වක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
සොතසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
සානසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
ජීවිහාසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
කායසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“රූපසඤ්ඤා ලොකෙ... සද්දසඤ්ඤා
ලොකෙ... ගන්ධසඤ්ඤා ලොකෙ...
රසසඤ්ඤා ලොකෙ... චොට්ඨබ්බසඤ්ඤා
ලොකෙ... ධම්මසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“රූපසඤ්චෙතනා ලොකෙ...
සද්දසඤ්චෙතනා ලොකෙ...
ගන්ධසඤ්චෙතනා ලොකෙ... රසසඤ්චෙතනා
ලොකෙ... චොට්ඨබ්බසඤ්චෙතනා
ලොකෙ... ධම්මසඤ්චෙතනා ලොකෙ
පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා
උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා
නිවිසති.

“රූපතණ්හා ලොකෙ... සද්දතණ්හා
ලොකෙ... ගන්ධතණ්හා ලොකෙ...
රසතණ්හා ලොකෙ... චොට්ඨබ්බතණ්හා
ලොකෙ... ධම්මතණ්හා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති, එත්ථ නිවිසමානා නිවිසති.

“රූපවිතක්කො ලොකෙ... සද්දවිතක්කො
ලොකෙ... ගන්ධවිතක්කො ලොකෙ...

රසවිතක්කො ලොකෙ...

ඵොට්ඨබ්බවිතක්කො ලොකෙ...

ධම්මවිතක්කො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං,
එත්ඵෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති,
එත්ඵ නිවිසමානා නිවිසති.

“රූපවිචාරො ලොකෙ... සද්දවිචාරො
ලොකෙ... ගන්ධවිචාරො ලොකෙ...
රසවිචාරො ලොකෙ... ඵොට්ඨබ්බවිචාරො
ලොකෙ... ධම්මවිචාරො ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ඵෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා
උප්පජ්ජති, එත්ඵ නිවිසමානා නිවිසති. ඉදං
චුච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛසමුදයං අරියසච්චං.

නිරොධසච්චනිද්දෙසො

401. “කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධං
[දුක්ඛනිරොධො (සා.)] අරියසච්චං? යො
තස්සායෙව තණ්හාය අසෙසවිරාගනිරොධො
වාගො පටිනිස්සග්ගො මුත්ති අනාලයො.

“සා ඛො පනොසා, භික්ඛවෙ, තණ්හා කත්ඵ
පහීයමානා පහීයති, කත්ඵ නිරුජ්ඣමානා
නිරුජ්ඣති? යං ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං,

එත්ඵෙසා තණ්හා පහීයමානා පහීයති, එත්ඵ
නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“කිඤ්ච ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං? චක්ඛු
ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ඵෙසා තණ්හා
පහීයමානා පහීයති, එත්ඵ නිරුජ්ඣමානා
නිරුජ්ඣති. සොතං ලොකෙ...පෙ.... සානං
ලොකෙ... ජීවිහා ලොකෙ... කායො
ලොකෙ... මනො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං,
එත්ඵෙසා තණ්හා පහීයමානා පහීයති, එත්ඵ
නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“රූපා ලොකෙ... සද්දා ලොකෙ... ගන්ධා
ලොකෙ... රසා ලොකෙ... ඵොට්ඨබ්බා
ලොකෙ... ධම්මා ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං,
එත්ඵෙසා තණ්හා පහීයමානා පහීයති, එත්ඵ
නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“චක්ඛුවිඤ්ඤාණං ලොකෙ...
සොතවිඤ්ඤාණං ලොකෙ... සානවිඤ්ඤාණං
ලොකෙ... ජීවිහාවිඤ්ඤාණං ලොකෙ...
කායවිඤ්ඤාණං ලොකෙ... මනොවිඤ්ඤාණං
ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ඵෙසා තණ්හා
පහීයමානා පහීයති, එත්ඵ නිරුජ්ඣමානා
නිරුජ්ඣති.

“චක්ඛුසම්ඵස්සො ලොකෙ...
සොතසම්ඵස්සො ලොකෙ... ඝානසම්ඵස්සො
ලොකෙ... ජීවිහාසම්ඵස්සො ලොකෙ...
කායසම්ඵස්සො ලොකෙ... මනොසම්ඵස්සො
ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා
පහීයමානා පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා
නිරුජ්ඣති.

“චක්ඛුසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
සොතසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ ...
ඝානසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
ජීවිහාසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
කායසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ...
මනොසම්ඵස්සජා වෙදනා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා
පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“රූපසඤ්ඤා ලොකෙ... සද්දසඤ්ඤා
ලොකෙ... ගන්ධසඤ්ඤා ලොකෙ...
රසසඤ්ඤා ලොකෙ... ඓද්ධිඛසඤ්ඤා
ලොකෙ... ධම්මසඤ්ඤා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා
පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“රූපසඤ්චෙනනා ලොකෙ...
සද්දසඤ්චෙනනා ලොකෙ...
ගන්ධසඤ්චෙනනා ලොකෙ... රසසඤ්චෙනනා
ලොකෙ... ඵොට්ඨබ්බසඤ්චෙනනා
ලොකෙ... ධම්මසඤ්චෙනනා ලොකෙ
පියරූපං සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා
පහීයමානා පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා
නිරුජ්ඣති.

“රූපතණ්හා ලොකෙ... සද්දතණ්හා
ලොකෙ... ගන්ධතණ්හා ලොකෙ...
රසතණ්හා ලොකෙ... ඵොට්ඨබ්බතණ්හා
ලොකෙ... ධම්මතණ්හා ලොකෙ පියරූපං
සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා
පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“රූපවිතක්කො ලොකෙ... සද්දවිතක්කො
ලොකෙ... ගන්ධවිතක්කො ලොකෙ...
රසවිතක්කො ලොකෙ...
ඵොට්ඨබ්බවිතක්කො ලොකෙ...
ධම්මවිතක්කො ලොකෙ පියරූපං සාතරූපං,
එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා පහීයති, එත්ථ
නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති.

“රූපවිචාරො ලොකෙ... සද්දවිචාරො
 ලොකෙ... ගන්ධවිචාරො ලොකෙ...
 රසවිචාරො ලොකෙ... ඵොට්ඨබ්බවිචාරො
 ලොකෙ... ධම්මවිචාරො ලොකෙ පියරූපං
 සාතරූපං, එත්ථෙසා තණ්හා පහීයමානා
 පහීයති, එත්ථ නිරුජ්ඣමානා නිරුජ්ඣති. ඉදං
 චූච්චති, භික්ඛවෙ, දුක්ඛනිරොධං අරියසච්චං.

මග්ගසච්චනීද්දෙසො

402. “කතමඤ්ච, භික්ඛවෙ,
 දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං?
 අයමෙව අරියො අට්ඨච්චිතො මග්ගො
 සෙය්‍යථිදං – සම්මාදිට්ඨි සම්මාසඤ්චප්පො
 සම්මාවාචා සම්මාකම්මන්තො සම්මාආජීවො
 සම්මාවායාමො සම්මාසති සම්මාසමාධි.

“කතමා ච, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි? යං ඛො,
 භික්ඛවෙ, දුක්ඛෙ ඤාණං, දුක්ඛසමුදයෙ
 ඤාණං, දුක්ඛනිරොධෙ ඤාණං,
 දුක්ඛනිරොධගාමිනියා පටිපදාය ඤාණං, අයං
 චූච්චති, භික්ඛවෙ, සම්මාදිට්ඨි.

“කතමො ච, භික්ඛවෙ, සම්මාසඤ්චප්පො?
 නෙක්ඛම්මසඤ්චප්පො අබ්‍යාපාදසඤ්චප්පො

අවිහිංසාසඬිකප්පො, අයං වුච්චති හික්ඛවෙ,
සම්මාසඬිකප්පො.

“කතමා ච, හික්ඛවෙ, සම්මාවාචා? මුසාවාදා
වෙරමණී [වෙරමණී (ක.)] පිසුණාය වාචාය
වෙරමණී ඵරුසාය වාචාය වෙරමණී
සම්ඵප්පලාපා වෙරමණී, අයං වුච්චති,
හික්ඛවෙ, සම්මාවාචා.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො?
පාණාතිපාතා වෙරමණී අදින්නාදානා වෙරමණී
කාමෙසුමිච්ඡාවාරා වෙරමණී, අයං වුච්චති,
හික්ඛවෙ, සම්මාකම්මන්තො.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො? ඉධ,
හික්ඛවෙ, අරියසාවකො මිච්ඡාආජීවං පහාය
සම්මාආජීවෙන ජීවිතං කප්පෙති, අයං වුච්චති,
හික්ඛවෙ, සම්මාආජීවො.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, සම්මාවායාමො?
ඉධ, හික්ඛවෙ, හික්ඛු අනුප්පන්නානං
පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය
ඡන්දං ඡනෙති වායමති වීරියං ආරහති චිත්තං
පග්ගණ්හාති පදහති; උප්පන්නානං පාපකානං
අකුසලානං ධම්මානං පහානාය ඡන්දං ඡනෙති

වායමති වීරියං ආරහති චිත්තං පග්ගණ්හාති
පදහති; අනුප්පන්තානං කුසලානං ධම්මානං
උප්පාදාය ඡන්දං ඡනෙති වායමති වීරියං
ආරහති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති;
උප්පන්තානං කුසලානං ධම්මානං සීතියා
අසම්මොසාය හියොභාවාය වෙපුල්ලාය
භාවනාය පාරිපුරියා ඡන්දං ඡනෙති වායමති
වීරියං ආරහති චිත්තං පග්ගණ්හාති පදහති.
අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ, සම්මාවායාමො.

“කතමා ච, හික්ඛවෙ, සම්මාසති? ඉධ,
හික්ඛවෙ, හික්ඛු කායෙ කායානුපස්සි විහරති
ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙයාය ලොකෙ
අහිජ්ඣාදොමනස්සං; වෙදනාසු
වෙදනානුපස්සි විහරති ආතාපී සම්පජානො
සතිමා විනෙයාය ලොකෙ අහිජ්ඣාදොමනස්සං;
චිත්තෙ චිත්තානුපස්සි විහරති ආතාපී
සම්පජානො සතිමා විනෙයාය ලොකෙ
අහිජ්ඣාදොමනස්සං; ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
විහරති ආතාපී සම්පජානො සතිමා විනෙයාය
ලොකෙ අහිජ්ඣාදොමනස්සං. අයං වුච්චති,
හික්ඛවෙ, සම්මාසති.

“කතමො ච, හික්ඛවෙ, සම්මාසමාධි? ඉධ,
 හික්ඛවෙ, හික්ඛු විච්චිවෙච කාමෙහි විච්චිච
 අකුසලෙහි ධම්මෙහි සවිතක්කං සච්චාරං
 විවෙකජං ජිතිසුඛං පඨමං ඤානං උපසම්පජ්ජ
 විහරති. විතක්කච්චාරානං වූපසමා අජ්ඣත්තං
 සම්පසාදනං වෙතසො එකොදිභාවං අවිතක්කං
 අච්චාරං සමාධිජං ජිතිසුඛං දුතියං ඤානං
 උපසම්පජ්ජ විහරති. ජිතියා ච විරාගා
 උපෙක්ඛකො ච විහරති, සතො ච
 සම්පජානො, සුඛඤ්ච කායෙන පටිසංවෙදෙති,
 යං තං අරියා ආචික්ඛන්ති ‘උපෙක්ඛකො
 සතිමා සුඛවිහාරී’ති තතියං ඤානං උපසම්පජ්ජ
 විහරති. සුඛස්ස ච පහානා දුක්ඛස්ස ච පහානා
 පුබ්බෙව සොමනස්සදොමනස්සානං
 අත්ථචිගමා අදුක්ඛමසුඛං
 උපෙක්ඛාසතිපාරිසුද්ධිං චතුත්ථං ඤානං
 උපසම්පජ්ජ විහරති. අයං වුච්චති, හික්ඛවෙ,
 සම්මාසමාධි. ඉදං වුච්චති, හික්ඛවෙ,
 දුක්ඛනිරොධගාමිනී පටිපදා අරියසච්චං.

403. “ඉති අජ්ඣත්තං වා ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරති, බහිද්ධා වා ධම්මෙසු
 ධම්මානුපස්සි විහරති, අජ්ඣත්තබහිද්ධා වා
 ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි විහරති.

සමුදයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති,
 වයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති,
 සමුදයවයධම්මානුපස්සි වා ධම්මෙසු විහරති.
 ‘අත්ථි ධම්මා’ති වා පනස්ස සති පච්චුපට්ඨිතා
 හොති යාවදෙව ඤාණමත්තාය
 පටිස්සතිමත්තාය අනිස්සිතො ච විහරති, න ච
 කිඤ්චි ලොකෙ උපාදියති. එවම්පි බො,
 හික්ඛවෙ, හික්ඛු ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සි
 විහරති චතුසු අරියසච්චෙසු.

සච්චපබ්බං නිට්ඨිතං.

ධම්මානුපස්සනා නිට්ඨිතා.

404. “යො හි කොච්චි, හික්ඛවෙ, ඉමෙ
 චත්තාරො සතිපට්ඨානො එවං භාවෙය්‍ය
 සත්තවස්සානි, තස්ස ද්විත්තං ඵලානං
 අඤ්ඤතරං ඵලං පාටිකඛ්බං දිට්ඨෙව ධම්මෙ
 අඤ්ඤා; සති වා උපාදිසෙසෙ අනාගාමිතා.

“තිට්ඨන්තු, හික්ඛවෙ, සත්තවස්සානි. යො
 හි කොච්චි, හික්ඛවෙ, ඉමෙ චත්තාරො
 සතිපට්ඨානො එවං භාවෙය්‍ය ඡ
 වස්සානි... පෙ.... පඤ්ච වස්සානි... චත්තාරි
 වස්සානි... තිණි වස්සානි... ද්වෙ වස්සානි...

එකං වස්සං... තිට්ඨතු, හික්ඛවෙ, එකං වස්සං.
යො හි කොච්චි, හික්ඛවෙ, ඉමෙ චත්තාරො
සතිපට්ඨානෙ එවං භාවෙය්‍ය සත්තමාසානි,
තස්ස ද්විත්තං ඵලානං අඤ්ඤතරං ඵලං
පාටිකච්චං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අඤ්ඤා; සති වා
උපාදිසෙසෙ අනාගාමිනා.

“තිට්ඨන්තු, හික්ඛවෙ, සත්ත මාසානි. යො
හි කොච්චි, හික්ඛවෙ, ඉමෙ චත්තාරො
සතිපට්ඨානෙ එවං භාවෙය්‍ය ඡ
මාසානි...පෙ.... පඤ්ච මාසානි... චත්තාරි
මාසානි... තිණි මාසානි ... ද්වෙ මාසානි...
එකං මාසං... අච්චිමාසං... තිට්ඨතු, හික්ඛවෙ,
අච්චිමාසො. යො හි කොච්චි, හික්ඛවෙ, ඉමෙ
චත්තාරො සතිපට්ඨානෙ එවං භාවෙය්‍ය
සත්තාහං, තස්ස ද්විත්තං ඵලානං අඤ්ඤතරං
ඵලං පාටිකච්චං දිට්ඨෙව ධම්මෙ අඤ්ඤා; සති
වා උපාදිසෙසෙ අනාගාමිනාති.

405. “එකායනො අයං, හික්ඛවෙ, මග්ගො
සත්තානං විසුද්ධියා සොකපරිදෙවානං
සමතික්කමාය දුක්ඛදොමනස්සානං
අත්ථච්චිගමාය ඤායස්ස අධිගමාය නිබ්බානස්ස
සච්ඡිකිරියාය යදිදං චත්තාරො සතිපට්ඨානාති.

ඉති යං තං චුත්තං, ඉදමෙතං පටිච්ච
චුත්ත''න්ති. ඉදමචොච භගවා. අත්තමනා තෙ
හික්ඛු භගවතො භාසිතං අහිනන්දුන්ති.

මහාසතිපට්ඨානසුත්තං නිට්ඨිතං නචමං.